

İctimai Sektor üçün 3 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

“Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər”

Mündəricat	Maddələr
Standartın məqsədi və tətbiq sahəsi	1-6
Əsas anlayışlar	7
Standartın əhəmiyyəti	8
Uçot siyasəti	9-26
Uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiq edilməsi	9-15
Uçot siyasətinin ardıcılığı	16
Uçot siyasətində dəyişikliklər	17-23
Uçot siyasətində dəyişikliklərin tətbiq edilməsi	24- 26
Retrospektiv tətbiqetmə	27
Retrospektiv tətbiqetməyə qoyulan məhdudiyyətlər	28-32
Məlumatın açıqlanması	33-36
Uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər	37-43
Məlumatın açıqlanması	44-45
Səhvlər	46-47
Hesabatın retrospektiv qaydada yenidən hesablanmasına qoyulan məhdudiyyətlər	48-53
Keçmiş hesabat dövründəki səhvlərin açıqlanması	54
Retrospektiv tətbiq etmənin və hesabatın retrospektiv qaydada yenidən hesablanmasının mümkünsüzlüyü	55-58
Qüvvəyə minmə tarixi	59
Izahlar və şərhlər	
8N ^o li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı ilə Müqayisə	

Standartın məqsədi

1. Bu standartın məqsədi uçot siyasətində və uçot qiymətlərində edilən dəyişikliklərə və səhvlərin düzəldilməsinə dair məlumatın açıqlanması və uçot qaydaları ilə yanaşı, uçot siyasətinin seçilməsi və dəyişdirilməsi üçün istifadə olunan meyarların müəyyən olunmasından ibarətdir. Bu Standart təşkilatın maliyyə hesabatının əhəmiyyətini və etibarlığını, həmçinin onların əvvəlki hesabat dövrləri və digər təşkilatların maliyyə hesabatları ilə müqayisə edilməsini təkmilləşdirməkdən ibarətdir.

2. Uçot siyasətində dəyişikliklərə aid açıqlama tələbləri istisna olmaqla, uçot siyasəti üzrə açıqlama tələbləri "Maliyyə hesabatlarının təqdimatı üzrə" İctimai Sektor üçün 1 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında təqdim edilmişdir.

Standartın tətbiqi sahəsi

3. Bu standart uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiqi zamanı, habelə uçot siyasətində və uçot qiymətlərində dəyişikliklərin və əvvəlki hesabat dövrünün səhvləri üzrə düzəlişlərin uçotu zamanı tətbiq edilir.

4. Əvvəlki hesabat dövrünün səhvlərinin düzəldilməsi və uçot siyasətlərində dəyişikliklərin tətbiq edilməsi məqsədilə aparılmış retrospektiv düzəlişlər üzrə vergi nəticələri ictimai sektora məxsus əksər təşkilatlar üçün müvafiq olmaması səbəbindən bu standart çərçivəsində nəzərdən keçirilmir. Mənfəət vergisi ilə əlaqəsi olan beynəlxalq və ya milli mühasibat standartları vergi nəticələrinin uçotuna dair təlimatdan ibarətdir.

5. Bu standart Dövlət Kommersiya Təşkilatlarından başqa bütün ictimai sektor təşkilatlara tətbiq edilir.

6. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası tərəfindən dərc edilən "İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına Ön Söz" izah edir ki, Dövlət Kommersiya Təşkilatları (DKT) Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası (BMUSS) tərəfindən nəşr edilən Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarını (MHBS) tətbiq edir. DKT-lərin mənası İctimai Sektor üçün 1 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında verilmişdir.

Əsas anlayışlar

7. Bu standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

Uçot siyasəti - maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi zamanı təşkilat tərəfindən tətbiq edilən konkret prinsiplər, əsaslar, şərtlər və qaydalardır.

Uçot qiymətlərində dəyişiklik – aktivlərin və ya öhdəliklərin mövcud statusunun və onlarla bağlı ehtimal edilən gələcək iqtisadi səmərə və öhdəliklərin qiymətləndirilməsi nəticəsində aktivin və ya öhdəliyin balans dəyərinin və ya

aktivin dövri istehlak məbləğinin düzəldilməsidir. Uçot qiymətlərində dəyişikliklər əldə olunmuş yeni məlumatlardan və vəziyyətin dəyişməsindən yarandığı üçün səhvlərin düzəldilməsi hesab edilmir.

Mümkünlük - müəssisə, bütün mümkün cəhdləri etməsinə baxmayaraq tələbi tətbiq edə bilmədikdə, belə tələbin tətbiq edilməsi qeyri-mümkün sayılır. Müəyyən keçmiş hesabat dövrü üçün uçot siyasətində dəyişikliyi retrospektiv şəkildə tətbiq etmək və ya səhvi düzəltmək məqsədilə məlumatları retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmək aşağıdakı hallarda qeyri-mümkün sayılır:

- (a) retrospektiv tətbiq etmənin və ya retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmənin müəyyən edilə bilmədikdə;
- (b) retrospektiv tətbiq etmə və ya retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmə həmin dövrdə müəssisə rəhbərliyinin niyyətləri haqqında fərziyyələrin irəli sürülməsini tələb etdikdə; və ya
- (c) retrospektiv tətbiq etmə və ya retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmə məbləğlərin əhəmiyyətli dərəcədə qiymətləndirilməsini tələb etdikdə və aşağıdakı məlumatları obyektiv şəkildə digər məlumatlardan ayırmaq mümkün olmadıqda:
 - (i) həmin məbləğlərin tanındığı, qiymətləndirildiyi və ya açıqlandığı tarixdə (tarixlərdə) mövcud olan şərtlər haqqında dəlilləri təmin edən qiymətləndirmə; və
 - (ii) həmin dövrlərin maliyyə hesabatları dərc olunmaq üçün təsdiq edildiyi zaman mövcud olan qiymətləndirmə

Əvvəlki dövrlərin səhvləri –təşkilatın bir və ya bir neçə əvvəlki dövrlərini əhatə edən maliyyə hesabatlarında aşağıdakı şərtləri təmin edən etibarlı məlumatdan istifadə edilməməsi və ya yanlış istifadə edilməsi nəticəsində buraxılmış səhvlər və edilmiş yanlış bəyanatlardır:

- (a) Məlumat həmin dövrlərin maliyyə hesabatları dərc olunmaq üçün təsdiq edildiyi zaman mövcud olduqda; və
- (b) Məlumatın həmin maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi zamanı əldə edilməsi və uçota alınması məntiqli olaraq mümkün hesab edildikdə.

Belə səhvlərə riyazi və uçot siyasətinin tətbiq edilməsi zamanı buraxılan səhvlər, faktların gözdən qaçırılması və ya səhv izah edilməsi və saxtakarlıq daxildir.

Perspektiv qaydada tətbiq etmə - uçot siyasətində dəyişikliyin və uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliyin nəticəsinin tanınmasının perspektiv

tətbiqi müvafiq olaraq **aşağıdakılardan** ibarətdir:

(a) uçot siyasətinin **dəyişdiyi** tarixdən sonra **baş** vermiş **əməliyyatlara**, digər hadisə **və şərtlərə** yeni uçot siyasətinin **tətbiq** edilməsi; **və**

(b) **dəyişikliyin** təsir etdiyi **hazırkı və gələcək** hesabat dövrlərində uçot qiymətləndirmələrində **dəyişikliklərin nəticəsinin tanınması**

Retrospektiv qaydada tətbiq etmə - yeni uçot siyasətinin **əməliyyatlara**, digər hadisə **və şərtlərə** onun sanki bu siyasət **həmişə** tətbiq edildiyi **şəkildə** tətbiq edilməsidir.

Hesabatın retrospektiv qaydada yenidən təqdim edilməsi - maliyyə hesabatları elementlərinin **məbləğlərinin tanınması**, ölçülməsi **və** açıqlanmasına dair **əvvəlki** hesabat dövrlərinin **səhvlərinin** sanki heç olmadığı kimi **düzəldilməsidir**

Digər **İctimai Sektor** üçün **Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında** müəyyən edilən terminlər bu standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni **mənada işlədilir və** ayrıca nəşr edilən **"Müəyyən Edilmiş Terminlər Lüğəti"**nə daxil edilir.

Əhəmiyyətlik

8. Maliyyə hesabatlarında nəzərə alınmayan və ya yanlış göstərilən maddələrin istifadəçilərin qərarına nə dərəcədə təsir etməsini qiymətləndirmək üçün həmin istifadəçilərin xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır. Bu zaman, istifadəçilərin ictimai sektor, iqtisadi fəaliyyətlər və mühasibat uçotu sahəsində əsaslı biliklərə malik olduqları və informasiyanı öyrənmək üçün əsaslı səylərə hazır olduqları ehtimal olunur. Beləliklə, bu cür keyfiyyətlərə malik istifadəçilərə qərarların qəbul edilməsi və qiymətləndirilməsi zamanı məntiqli olaraq hansı təsirin gözlənilə biləcəyi məsələsi qiymətləndirmə prosesində nəzərə alınmalıdır.

Uçot siyasəti

Uçot siyasətinin seçilməsi **və** tətbiq edilməsi

9. Müəyyən **İctimai Sektor** üçün **Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı** xüsusi olaraq hər hansı **əməliyyata**, digər hadisə **və** ya **şəraitərə** tətbiq edildikdə, həmin **əməliyyat**, hadisə **və** ya **şərtlərə** tətbiq ediləcək uçot siyasəti müvafiq Standartda göstərilən uçot siyasəti olmalıdır..

10. İctimai Sektor üçün **Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları**, İctimai Sektor üçün **Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası** tərəfindən maliyyə hesabatlarına həmin uçot siyasətlərinin tətbiq edildiyi **əməliyyatlar**, digər hadisə **və** şərtlər barədə uyğun və etibarlı məlumatların daxil edilməsi ilə nəticələncəyi düşünülmən uçot siyasətlərini əks etdirir. Uçot siyasətinin tətbiq edilməsinin nəticəsi **əhəmiyyətli** olmadıqda, həmin siyasətin tətbiq edilməsi tələb olunmur. Lakin təşkilatın maliyyə vəziyyətinin, maliyyə nəticələrinin və

ya pul vəsaitləri hərəkətinin müəyyən səviyyədə təqdim ediməsi məqsədilə İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarından əhəmiyyətli olmayan kənarlaşmalara yol vermək və ya onları düzəldilməmiş saxlamaq məqbul sayılır.

11. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları təşkilatlara onların tətbiqinə kömək etmək üçün təlimatla müşayiət olunur. Bütün belə təlimatlar bunların İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının ayrılmaz hissələri olub-olmadığını bəyan edir. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının ayrılmaz hissəsi olan təlimat məcburi hesab edilir. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarının ayrılmaz hissəsi olmayan təlimat maliyyə hesabatları üçün tələblərdən ibarət deyildir.

12. Hər hansı **əməliyyat**, digər hadisə **və** ya **şərtlərə** xüsusi olaraq tətbiq edilə biləcək **İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı** mövcud deyilsə, **təşkilat rəhbərliyi aşağıdakı** meyarlara cavab verən məlumatların **təqdimatı ilə nəticələncək** uçot siyasətinin hazırlanması **və** tətbiq edilməsi üçün **rəhbərliyin mülahizələrinə əsaslanmalıdır**:

(a) istifadəçilərin qərarlar qəbul etməsi **tələblərinə** müvafiq olmalıdır; **və**

(b) maliyyə hesabatlarının **aşağıdakı** meyarlara cavab verməsi baxımından etibarlı olmalıdır:

(i) **təşkilatın maliyyə vəziyyətini, maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini ədalətli şəkildə əks etdirməlidir**;

(ii) **əməliyyatların, digər hadisə və şərtlərin yalnız hüquqi formasını** deyil, iqtisadi mahiyyətini **əks etdirməlidir**;

(iii) neytral, **yəni qərəzsiz olmalıdır**;

(iv) ehtiyatlılıq prinsipinə **uyğun olmalıdır**; **və**

(v) bütün **əhəmiyyətli** baxımlardan **tamamlanmış** olmalıdır.

13. 12-ci maddəyə əsasən maliyyə hesabatlarında əks edilən məlumatların bir sıra keyfiyyət meyarlarına uyğunluğunu təmin etmək məqsədilə uçot siyasətlərinin hazırlanması **tələb** edilir. İctimai Sektor üçün 1 Növlü Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartındakı ƏLAVƏ A-da maliyyə hesabatlarına dair keyfiyyət meyarları üzrə ümumi məlumatlar əks olunmuşdur.

14. Hazırkı Standartın 12-ci maddəsində göstərilən mülahizələri tətbiq etdikdə, təşkilat rəhbərliyi aşağıdakı mənbələrə göstərilmiş ardıcılıqda istinad etməli və onların tətbiq edilməsi mümkünlüyünü nəzərdən keçirməlidir:

(a) İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında oxşar və əlaqədar məsələlər üzrə nəzərdə tutulan tələblər; **və**

(b) Digər İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında göstərilmiş aktivlər, öhdəliklər, mənfəət və xərc anlayışları, onlar üzrə müəyyən etmə, tanınma və ölçülmə meyarları.

15. Hazırkı Standartın 12-ci maddəsi üzrə mülahizələr edən zaman təşkilat rəhbərliyi

həmçinin (a) standartı müəyyən edən digər səlahiyyətli qurumların ən son bəyanatlarını, eləcə də, (b) özəl sektor üzrə qəbul edilmiş təcrübələri yalnız və yalnız bu standartın 14-ci maddəsində göstərilən mənbələr ilə ziddiyyət yaratmayacağı dərəcədə nəzərə ala bilər. Belə bəyanatların nümunələri Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurasının (MUBSS) bəyanatları, o cümlədən Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdimatı üzrə Konseptual Əsaslar, Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları (MHBS), və MUBSS-nin Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları üzrə Şərhlər Komitəsi (BMHŞK) və ya keçmiş Şərhlər üzrə Daimi Komitəsi (ŞDK) tərəfindən buraxılmış Şərhlərdən ibarətdir.

Uçot siyasətinin ardıcılığı

16. Təşkilat, hər hansı İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartın müəyyən maddələrini qruplaşdıraraq onlara müxtəlif uçot siyasətini tətbiq etməyi tələb etməsi və ya icazə verməsi halı istisna olmaqla, müvafiq uçot siyasətini qəbul edərək, oxşar əməliyyatlar, digər hadisə və şərtlər üzrə ardıcıl şəkildə tətbiq etməlidir. Əgər hər hansı İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı müəyyən maddələrin bu məqsədlə qruplaşdırılmasına icazə verərsə və ya tələb edərsə, onda müvafiq uçot siyasəti seçilməli və həmin maddələr qrupuna ardıcıl şəkildə tətbiq edilməlidir.

Uçot siyasətində dəyişikliklər

17. Təşkilat uçot siyasətini yalnız aşağıdakı hallarda dəyişə bilər:

(a) İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı bunu tələb etdikdə;

və ya

(b) uçot siyasətinin dəyişdirilməsi maliyyə hesabatlarında əməliyyatların, digər hadisə və şərtlərin təşkilatın maliyyə vəziyyətinə, maliyyə nəticələrinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri haqqında etibarlı və daha uyğun məlumatların təmin edilməsi ilə nəticələndikdə

18. Maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri müəssisənin maliyyə hesabatlarını zaman keçdikcə onun maliyyə vəziyyəti, maliyyə nəticələri və pul vəsaitlərinin hərəkətindəki istiqamətləri müəyyənləşdirmək üçün müqayisə edə bilməlidirlər. Buna görə də, uçot siyasətinin dəyişdirilməsi 17-ci maddədə qeyd edilmiş meyarlardan birinə cavab verməyənədək, hər bir dövr ərzində və bir dövrdən növbəti dövrə eyni uçot siyasətləri tətbiq edilir.

19. Mühasibat uçotunun bir metodundan digər metoduna keçid uçot siyasətində dəyişiklik deməkdir.

20. Mühasibat uçotu metodu çərçivəsində əməliyyatların, hadisələrin və ya şərtlərin uçot qaydası, tanınması və ya ölçülməsi istiqamətində baş verən dəyişiklik uçot siyasəti üzrə dəyişiklik kimi qəbul edilir.

21. Aşağıdakılar müəssisənin uçot siyasətinin dəyişməsinə dəlalət etmir:

(a) əvvəlki dövrlərdə həyata keçirilmiş əməliyyatlardan mahiyyətinə görə fərqlənən

əməliyyatlar, digər hadisə və şərtlərə uçot siyasətlərinin tətbiq edilməsi; və

(b) əvvəllər mövcud olmayan və ya əhəmiyyətsiz olan əməliyyatlar, digər hadisə və şərtlər üçün yeni uçot siyasətinin tətbiq edilməsi.

22. "Torpaq, tikili və avadanlıqlar üzrə" İctimai Sektor üçün 17 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına və ya "Qeyri-maddi aktivlər" adlı İctimai Sektor 31 Nöli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq aktivlərin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə siyasətin ilkin tətbiqi uçot siyasətində dəyişiklik olmaqla, bu Standartda uyğun olaraq deyil, İctimai Sektor üçün 17 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına və ya İctimai Sektor üçün 31 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına müvafiq olaraq yenidən qiymətləndirmə kimi qəbul edilməlidir.

23. 24-36-cı maddələr 22-ci maddədə şərh edilmiş uçot siyasətində dəyişikliklərə tətbiq edilmir.

Uçot siyasətində dəyişikliklərin tətbiq edilməsi

24. Hazırkı Standartın 28-ci maddəsinə uyğun olaraq:

(a) Təşkilat, hər hansı İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartın ilkin tətbiqi nəticəsində uçot siyasətində edilən dəyişikliyi, əgər vacibdirsə, həmin Standartda göstərilən xüsusi keçid şərtlərinə uyğun olaraq uçota almalıdır; və

(b) Təşkilat uçot siyasətində dəyişikliklərə tətbiq olunacaq xüsusi keçid şərtlərini özündə əks etdirməyən İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartın ilkin tətbiqi nəticəsində uçot siyasətini dəyişdikdə və ya uçot siyasətini könüllü dəyişdikdə, dəyişiklik retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir.

25. Bu Standarta əsasən Standartın vaxtından əvvəl tətbiqi uçot siyasətinin könüllü şəkildə dəyişdirilməsi hesab edilmir.

26. Hər hansı əməliyyat, digər hadisə və ya şərtlərə xüsusi olaraq tətbiq edilə biləcək İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı mövcud olmadıqda, rəhbərlik bu Standartın 14-cü maddəsinə uyğun olaraq, eyni konseptual əsaslardan istifadə edən (a) səlahiyyətli qurumların, və (b) digər ictimai və ya özəl sektor sisteminin ən son bəyanatlarından irəli gələn uçot siyasətini tətbiq edə bilər. Belə bəyanatların nümunələri Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurasının (MUBSS) bəyanatları, o cümlədən Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdimatı üzrə Konseptual Əsaslar, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartları (MHBS), və Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları üzrə Şərhlər Komitəsi (BMHŞK) və ya keçmiş Şərhlər üzrə Daimi Komitəsi (ŞDK) tərəfindən buraxılmış Şərhlərdən ibarətdir. Təşkilat, belə bəyanatlardakı dəyişikliklərə riayət edərək uçot siyasətini dəyişmək qərarına gəldikdə, belə dəyişiklik uçot siyasətinin könüllü olaraq dəyişdirilməsi kimi uçota alınır və açıqlanır.

Retrospektiv qaydada tətbiq etmə

27. Hazırkı Standartın 28-ci maddəsinə əsasən, uçot siyasətində dəyişiklik 24-cü maddənin (a) və (b) bəndlərinə uyğun olaraq retrospektiv qaydada tətbiq edildikdə, təşkilat təqdim edilmiş ən erkən dövrə aid xalis aktivlərin/kapitalın təsir edilmiş hər komponenti üzrə hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalığı və təqdim edilmiş hər keçmiş dövr üzrə digər müqayisəli məbləğləri yeni uçot siyasətinin sanki həmişə tətbiq edildiyi şəkildə düzəltməlidir

Retrospektiv qaydada tətbiq etməyə qoyulan məhdudiyyətlər

28. Retrospektiv qaydada tətbiq etmə 24-cü maddənin (a) və ya (b) bəndinə uyğun olaraq tələb olunduqda, uçot siyasətində dəyişiklik, həmin dəyişikliyin konkret dövr üzrə təsirinin və yaxud ümumi təsirin müəyyənləşdirilməsi qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir.

29. Konkret dövr üzrə uçot siyasətində dəyişikliyin bir və ya bir neçə keçmiş dövrə aid müqayisəli informasiyaya təsirin müəyyənləşdirilməsi qeyri-mümkün olduqda, təşkilat yeni uçot siyasətini retrospektiv qaydada tətbiq etmənin mümkün sayıldığı ən erkən dövrün (bu dövr cari dövr də ola bilər) əvvəlinə olan aktivlərin və öhdəliklərin balans dəyərində tətbiq etməli və bu dövr üzrə kapitalın təsire məruz qalmış hər komponentinin hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalığı üzrə müvafiq düzəlişlər etməlidir.

30. Cari dövrün əvvəlində bütün əvvəlki dövrlərə yeni uçot siyasətinin tətbiq edilməsinin ümumi təsirinin müəyyənləşdirilməsi qeyri-mümkün olduqda, təşkilat yeni uçot siyasətini mümkün olan ən erkən dövrdən perspektiv şəkildə tətbiq etməklə müqayisəli informasiyanı düzəltməlidir.

31. Təşkilat yeni uçot siyasətini retrospektiv şəkildə tətbiq etdikdə yeni uçot siyasətini mümkün qədər daha uzaq keçmiş dövrlər üzrə müqayisəli informasiyaya tətbiq etməlidir. Yeni uçot siyasətinin keçmiş dövrə retrospektiv qaydada tətbiq edilməsi, nəzərdə tutulan hesabat dövrünün əvvəlinə və sonuna olan qalıq məbləğlərinə ümumi təsirin müəyyənləşdirilməsi mümkün hesab olunduğu hallar istisna olmaqla, qeyri-mümkün hesab edilir. Maliyyə hesabatlarının əhatə etdiyi dövrlərdən əvvəlki dövrlərə aid son düzəlişin məbləği təqdim edilən ən uzaq keçmiş dövrə aid xalis aktivlərin/kapitalın təsire məruz qalmış hər bir komponentinin hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalığına yazılır. Adətən, düzəliş bölüşdürülməmiş mənfəət və ya zərər üzrə edilir. Lakin, düzəliş xalis aktivlərin/kapitalın digər komponentinə də (məsələn, hər hansı İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalqınun Standartına uyğun olaraq) edilə bilər. Keçmiş dövrlər haqqında hər hansı digər informasiya, məsələn maliyyə məlumatlarının xülasəsi, mümkün qədər daha uzaq keçmiş dövr üzrə düzəldilir.

32. Əgər təşkilat bütün keçmiş dövrlərə uçot siyasətinin tətbiqinin ümumi nəticəsini müəyyən edəmirsə, bu halda retrospektiv qaydada yeni siyasətin tətbiqi mümkünsüzdür. Buna görə də, 30-cu maddəyə əsasən, təşkilat mümkün olan ən erkən dövrün əvvəlindən prospektiv qaydada yeni siyasət tətbiq etməlidir. Beləliklə, bu hal aktivlərə, öhdəliklərə və kapitalla qeyd edilmiş tarixdən əvvəl edilən ümumi dəyişiklikləri əhəmiyyətsiz edir. Uçot

siyasətinin dəyişdirilməsinə, onun hətta hər hansı əvvəlki dövrə perspektiv şəkildə tətbiq edilməsi mümkün olmadığı halda, icazə verilir. Bir və daha çox keçmiş dövrlərə yeni uçot siyasətin tətbiqi qeyri-mümkün olduğu təqdirdə, belə hal üçün 55-58-ci maddələr təlimatla təmin olunub.

Məlumatın açıqlanması

33. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının ilkin olaraq tətbiq edilməsi (a) cari hesabat dövrünə və ya (b) hər hansı keçmiş hesabat dövrünə təsir göstərdikdə və yaxud gələcək hesabat dövrlərinə təsir göstərə biləcəyi halda, düzəlişin məbləğini müəyyənləşdirmək mümkün olmadığı hal istisna olmaqla, aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:

- (a) İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının adı;
- (b) mövcud olarsa, uçot siyasətində dəyişikliyin onun keçid şərtlərinə uyğun olaraq edildiyi;
- (c) uçot siyasətində dəyişikliyin xarakteri;
- (d) mövcud olarsa, keçid şərtlərinin təsviri;
- (e) mövcud olarsa, gələcək dövrlərə təsir göstərə biləcək keçid şərtləri;
- (f) cari dövr və təqdim edilmiş hər əvvəlki dövr üçün mümkün olan dərəcədə maliyyə hesabatlarının təsire məruz qalmış hər maddəsi üzrə üzrə düzəlişlərin məbləği;
- (g) düzəlişlərin təqdim edilmiş dövrlərdən əvvəlki dövrlərə aid məbləği; və
- (h) hazırkı Standartın 24-cü maddəsinin (a) və ya (b) bəndləri ilə tələb olunan retrospektiv tətbiq etmə müəyyən keçmiş hesabat dövrü və ya təqdim edilmiş dövrlərdən əvvəlki hesabat dövrləri üçün mümkün olmadıqda, bunu yaradan səbəblər və uçot siyasətində dəyişikliyin necə və hansı dövrdən etibarən tətbiq edildiyinin açıqlanması.

Növbəti dövrlərin maliyyə hesabatlarında bu açıqlamaların təkrarlanmasına yol verilməli deyil

34. Uçot siyasətinin könüllü şəkildə dəyişdirilməsi (a) cari hesabat dövrünə və ya hər hansı keçmiş dövrə təsir göstərərsə, ya da düzəlişin məbləğini müəyyənləşdirmək qeyri-mümkün olduğu hal istisna olmaqla (b) həmin dövrə təsir göstərəcək və ya (c) gələcək dövrlərə təsir göstərə biləcəksə, təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

- (a) uçot siyasətində dəyişikliyin xarakteri;
- (b) yeni uçot siyasətinin tətbiqinin etibarlı və daha uyğun informasiyanın təmin etməsinin səbəbi;
- (c) cari hesabat dövrü və təqdim edilmiş hər əvvəlki dövr üzrə maliyyə hesabatlarının təsire məruz qalmış hər maddəsi üzrə düzəlişlərin məbləği
- (d) mümkün olduğu dərəcədə, təqdim edilmiş dövrlərdən əvvəlki dövrlərə aid düzəlişlərin məbləği; və
- (e) müəyyən keçmiş dövr və ya maliyyə hesabatlarının təqdim edildiyi dövrdən əvvəlki dövrlər üzrə retrospektiv tətbiq edilmə qeyri-mümkün sayıldıqda, bunu yaradan səbəblər və uçot siyasətinin dəyişməsinin necə və hansı dövrdən etibarən tətbiq edildiyinin açıqlanması.

Növbəti dövrlərin maliyyə hesabatlarında bu açıqlamaların təkrarlanmasına yol verilməli

deyil.

35. Təşkilat artıq dərc edilmiş, lakin hələlik qüvvəyə minməmiş yeni İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartını tətbiq etmədikdə, aşağıdakıları açıqlamaladır:

(a) bu faktı; və

(b) ilkin tətbiq edilmə zamanı yeni Standartın tətbiqinin təsərrüfat subyektinin maliyyə hesabatlarına mümkün təsirinin qiymətləndirilməsi üçün uyğun olan mövcud və ya məntiqli şəkildə qiymətləndirilə bilən məlumatları

36. Hazırkı Standartın 34-cü maddəsinə uyğun olaraq, təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlanmalıdır:

(a) Yeni İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının adı;

(b) uçot siyasətində gözlənilən dəyişikliyin və ya dəyişikliklərin xarakteri;

(c) Standartın tətbiq edilməsi tələb olunan tarix;

(d) Standartın ilkin olaraq tətbiq edilməsi planlaşdırılan tarix; və

(e) aşağıdakı məlumatlardan biri:

(i) Standartın ilkin olaraq tətbiq edilməsinin təsərrüfat subyektinin maliyyə hesabatlarına təsiri haqqında müzakirə edilməsi; və ya

(ii) bu təsir məlum olmadıqda və ya etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilmədikdə, bu barədə bəyanat

Uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər

37. Xidmət göstərilməsinə, ticarətin həyata keçirilməsinə və s. fəaliyyətə xas olan qeyri-müəyyənliyin nəticəsi kimi maliyyə hesabatlarındakı maddələr dəqiqliklə qiymətləndirilə bilmədiyi halda, təşkilat təxmini qiymətləndirmədən istifadə etməlidir. Bu cür qiymətləndirmə apararı zaman təşkilat mövcud olan ən yeni və etibarlı informasiyaya əsaslanan fikirləri daxil etməlidir. Məsələn, aşağıdakı halları qiymətləndirilməsi tələb oluna bilər:

(a) Dövlətə ödənilməli olan vergi daxilolmaları ;

(b) Yığılmamış vergilərdən yaranan ümitsiz borclar;

(c) İntinventarın köhnəlməsi;

(d) Maliyyə vəsaitlərin və ya maliyyə öhdəliklərin ədalətli dəyəri;

(e) Amortizasiya olunan aktivlərin istismar müddətləri və ya onlarda ifadə olunan gələcək iqtisadi səmərənin və ya xidmət potensialının ehtimal olunan istehlakın istiqaməti və ya yol tikintisinin tamamlanma faizi; və

(f) Zəmanət öhdəlikləri

38. Məntiqə uyğun qiymətləndirmələrin istifadə edilməsi maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsas hissəsidir və onların etibarlılığına zərər yetirmir.

39. Qiymətləndirmənin əsaslandığı şərtlərdə dəyişikliklərin baş verdiyi təqdirdə və ya yeni məlumatların və ya təcrübənin əldə olunmasının nəticəsində uçot

qiymətləndirmələrinin yenidən baxılması zərurəti yarana bilər. Qiymətlərə yenidən baxılması öz mahiyyətinə görə keçmiş dövrlərə aid deyil və səhvin düzəldilməsi sayılır.

40. Tətbiq edilən qiymətləndirmə metodunda dəyişiklik uçot qiymətləndirmələrində deyil, uçot siyasətində dəyişiklikdir. Uçot siyasətində dəyişikliyi uçot qiymətləndirmələrində dəyişiklikdən ayırmaq çətin olduqda, həmin dəyişiklik uçot qiymətləndirmələrində dəyişiklik kimi qeydə alınır.

41. Hazırkı Standartın 40-cı maddəsinin tətbiq edildiyi dəyişikliklər istisna olmaqla, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliyin nəticəsi aşağıdakı dövrlər üzrə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatla gələcəkdə prospektiv qaydada daxil olunmaqla tanınır:

(a) dəyişiklik yalnız bu dövrə təsir etdikdə, dəyişikliyin edildiyi dövr; və ya

(b) dəyişiklik həm onun həyata keçirildiyi dövrə, həm də gələcək dövrlərə təsir göstərdikdə, dəyişikliyin baş verdiyi dövr və gələcək dövrlər.

42. Əgər uçot qiymətləndirmələrində dəyişiklik aktivlərdə və öhdəliklərdə dəyişikliklərə səbəb olarsa və ya xalis aktivlər/kapital maddəsinə aid olarsa, onda həmin dəyişiklik dəyişikliyin baş verdiyi dövrdə əlaqədar aktivlərin, öhdəliklərin və ya xalis aktivlər/kapital maddəsinin balans məbləğlərinin düzəldilməsi vasitəsilə tanınmalıdır.

43. Uçot qiymətlərində dəyişikliyin perspektiv qaydada tanınması həm cari, həm də gələcək hesabat dövrlərinin yığılmış mənfəət və ya zərərinə təsir göstərə bilərsə, cari hesabat dövrünə aid dəyişikliyin nəticəsi cari hesabat dövrünün mənfəət və ya xərcləri kimi tanınır. Uçot qiymətləndirməsindəki dəyişiklik yalnız cari dövrün mənfəət və ya zərərinə, və ya cari və gələcək dövrlərin mənfəət və ya zərərinə təsir edə bilər. Məsələn, ümitsiz borcların qiymətləndirilməsindəki dəyişiklik yalnız cari dövrün mənfəət və zərərinə təsir edir, və bu səbəbdən, cari dövrdə tanınır. Lakin müəyyən edilmiş istifadə müddətində dəyişiklik və yaxud iqtisadi imtiyazın və yaxud da həyata keçirilmiş faydalı potensialın gözlənilən istehlak strukturu, amortizasiya olunmuş aktivlər cari müddət ərzində və aktivin faydalı istifadə müddəti ərzində hər gələcək müddət üçün amortizasiya xərcinə təsir edir.

Hər iki halda cari dövrə aid olan dəyişikliyin nəticəsi cari dövrdə gəlir və ya xərc kimi tanınır. Gələcək hesabat dövrləri üzrə təsir isə (əgər mövcud olarsa) gələcək hesabat dövrlərində tanınır.

Məlumatın açıqlanması

44. Dəyişikliyin təsirini qiymətləndirmək qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, təşkilat, cari hesabat dövrünə təsir göstərmiş və ya gələcək hesabat dövrlərinə təsir göstərəcəyi ehtimal edilən uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliyin mahiyyətini və məbləğini açıqlamalıdır.

45. Əgər gələcək hesabat dövrlərinə təsirin məbləği, onun qiymətləndirilməsi mümkün olmadığından açıqlanmırsa, təşkilat bu faktı açıqlamalıdır.

Səhvlər

46. Səhvlər maliyyə hesabatları elementlərinin tanınması, ölçülməsi, təqdim edilməsi və ya açıqlanmasına əsasən yarana bilər. Təşkilatın maliyyə durumunun, maliyyə fəaliyyətinin və ya pul vəsaitləri hərəkətinin müəyyən şəkildə təqdimatına nail olmaq üçün maliyyə hesabatlarında qəsdən əhəmiyyətli və ya əhəmiyyətsiz səhvlər buraxıldıqda, bu maliyyə hesabatları İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun hesab edilmirlər. Cari hesabat dövründə aşkar edilmiş bu dövrün ehtimal edilən səhvləri maliyyə hesabatı dərc olunmaq üçün təsdiq edilənədək düzəldilməlidir. Lakin, bəzən əhəmiyyətli səhvlər növbəti hesabat dövrünədək aşkar edilmədiyindən, bu səhvlər növbəti hesabat dövrünün maliyyə hesabatlarında təqdim edilmiş müqayisəli məlumatlarda düzəldilməlidir (bax: hazırkı standartın 47-51-ci maddələri).

47. Hazırkı Standartın 48-ci maddəsinə uyğun olaraq, təşkilat keçmiş hesabat dövrünün əhəmiyyətli səhvlərini, onlar aşkar edildikdən sonra, dərc edilmək üçün təsdiq edilmiş maliyyə hesabatlarının ilk məcmusunda retrospektiv qaydada aşağıdakıları əhatə edərək düzəltməlidir:

(a) bu səhvlərin buraxıldığı keçmiş hesabat dövrü (dövləri) üzrə müqayisəli informasiya yenidən təqdim edilməlidir; və ya

(b) əgər bu səhv, təqdim edilmiş ən erkən keçmiş hesabat dövründən əvvəl buraxılmışdırsa, təqdim edilmiş ən erkən hesabat dövrü üzrə aktivlərin, öhdəliklərin və kapitalın hesabat dövrünün əvvəlinə olan qalıqları yenidən hesablanaraq təqdim edilməlidir.

Retrospektiv qaydada yenidən təqdim etməyə qoyulan məhdudiyyətlər

48. Əvvəlki hesabat dövrünün səhvi onun konkret dövr üzrə təsirinin və ya ümumi təsirinin müəyyənləşdirilməsinin qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, hesabat retrospektiv qaydada yenidən hesablanaraq düzəldilməlidir.

49. Təqdim edilmiş bir və ya bir neçə keçmiş dövrə aid müqayisəli məlumatlara səhvin konkret dövr üzrə təsirini müəyyən etmək mümkün olmadıqda, təşkilat hesabatın retrospektiv qaydada yenidən hazırlanmasının mümkün olduğu ən erkən hesabat dövrünün əvvəlinə olan (bu cari hesabat dövrü də ola bilər) aktivlərin, öhdəliklərin və xalis aktivlər/kapitalın qalıqlarını yenidən hesablayıb təqdim etməlidir.

50. Cari hesabat dövrünün əvvəlində səhvin bütün əvvəlki hesabat dövrlərinə ümumi təsirinin müəyyənləşdirilməsi mümkün olmadıqda, təşkilat səhvi perspektiv qaydada düzəltmək məqsədilə mümkün olan ən erkən hesabat dövründən etibarən müqayisəli məlumatları yenidən təqdim etməlidir.

51. Səhvin aşkar edildiyi hesabat dövrünün maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatında əvvəlki hesabat dövrünün səhvinin düzəldilməsinə yol verilmir. Əvvəlki hesabat dövrləri haqqında təqdim edilmiş hər hansı məlumatlar, maliyyə rəqəmləri haqqında məlumatlar daxil olmaqla, mümkün qədər uzaq keçmişə aid olan hesabat dövrü üzrə yenidən təqdim edilməlidir.

52. Bütün əvvəlki hesabat dövrləri üzrə səhvin (məs. Uçot siyasətinin tətbiq edilməsində bir səhv) məbləğini müəyyənləşdirmək mümkün olmadıqda, təşkilat, 50-ci bəndə əsasən, mümkün olan ən erkən hesabat dövründən etibarən müqayisəli məlumatları perspektiv qaydada yenidən təsdiq etməlidir. Beləliklə, bu hal aktivlərin, öhdəliklərin və xalis mənfəət/kapitalın qeyd edilmiş tarixdən əvvəl yaranmış hesabatın ümumi qaydada yenidən hazırlanmasını əhəmiyyətsiz edir. Bir və ya daha çox keçmiş dövrlər üzrə səhvin düzəldilməsi qeyri-mümkün olduqda, 55-58-ci maddələrdə əks olunmuş təlimata baxmaq məsləhət görülür.

53. Səhvlərin düzəldilməsi uçot qiymətləndirmələrində baş verən dəyişikliklərdən fərqlənir. Uçot qiymətləndirmələri öz mahiyyətinə görə əlavə informasiya əldə olunduqda yoxlanılması tələb olunan təxmini qiymətlərdir.

Keçmiş hesabat dövrlərinin səhvlərinin açıqlanması

54. Hazırkı Standartın 46-cı maddəsinin tətbiqi zamanı, təşkilat aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

- (a) keçmiş hesabat dövrünə aid səhvin xarakteri;
- (b) Mümkün olan təqdirdə hər bir əvvəlki dövr üçün təqdim edilən maliyyə hesabatının təsirə məruz qalan hər bir sətir-maddəsi üzrə düzəlişlərin miqyası;
- (c) təqdim edilmiş ən erkən hesabat dövrünün əvvəlində düzəlişin məbləği; və
- (d) müəyyən keçmiş hesabat dövrü üçün retrospektiv tətbiq etmə qeyri-mümkün olduqda, bu halın yaranmasına səbəb olan şərtləri və səhvin necə və hansı tarixdən etibarən düzəldildiyi.

Növbəti hesabat dövrlərinin maliyyə hesabatlarında bu açıqlamaların təkrarlanması tələb olunmur.

Retrospektiv tətbiq etmənin və hesabatın retrospektiv qaydada yenidən təqdim etmənin mümkünsüzlüyü

55. Bəzi hallarda, cari dövr ilə müqayisəliliyə nail olmaq üçün bir və ya bir neçə keçmiş dövrlər üzrə müqayisəli informasiyanı tənzimləmək mümkün deyil. Məsələn, keçmiş hesabat dövründə (dövlərində) məlumatlar yeni uçot siyasətinin retrospektiv tətbiq edilməsinə (56-68-ci maddələrin məqsədləri üçün daxil olmaqla, onun keçmiş dövrlərə perspektiv tətbiq edilməsinə) və ya keçmiş hesabat dövrünün səhvini düzəltmək məqsədilə retrospektiv qaydada yenidən təqdim edilməsinə yol verəcək şəkildə yığılmaya, habelə bu informasiyanı təzələmək mümkün olmaya bilər.

56. Uçot siyasətinin əməliyyatlar, digər hadisə və şərtlər ilə əlaqədar maliyyə hesabatlarında tanınmış və ya açıqlanmış elementlərinə tətbiq edilməsi zamanı adətən qiymətləndirmələrin aparılması tələb olunur. Qiymətləndirmə öz mahiyyətinə görə subyektivdir və fərziyyələr balans hesabatı tarixindən sonra edilə bilər. Uçot siyasətinin retrospektiv qaydada tətbiqi və yaxud əvvəlki müddət ərzində buraxılan səhvlərin düzəldilməsi üçün hesabatın retrospektiv qaydada yenidən hazırlanması zamanı qiymətlərin

işlənməsi daha çətin olur, çünki təsir altına düşən əməliyyatların, başqa hadisələrin və ya şəraitlərin yaranmasından uzun müddət keçmiş ola bilər. Lakin cari müddətdə edilən qiymətləndirilməyə dair əvvəlki müddətlərə aid olan qiymətləndirmənin məqsədi dəyişilməz qalır, yeni qiymətləndirmə üçün əməliyyatlar, başqa hadisələr və yaxud şəraitlər baş verən zaman mövcud olan şəraitin əks etdirilməsinin qiymətləndirilməsi.

57. Bu səbəbdən yeni uçot siyasətinin retrospektiv qaydada tətbiqi və yaxud əvvəlki müddət ərzində buraxılan səhvlərin düzəldilməsi müəyyən məlumatı tələb edir:

(a) əməliyyatların, başqa hadisələrin və yaxud şəraitlərin yaranması zamanı şəraitlərin əyaniliyini təmin edir; və

(b) Maliyyə hesabatları məhsulun buraxılmasına səlahiyyət verilməsi müddətindən əvvəl etibarlı ola bilər.

Bəzi qiymətləndirmə tipləri üçün (məsələn, gözlənilən qiymət və yaxud investisiyalara əsaslanan ədalətli qiymətin hesablanması), bu informasiya tiplərini fərqləndirmək mümkün deyil. Retrospektiv qaydada tətbiq və ya hesabatın retrospektiv qaydada yenidən hazırlanması zəruri qiymətləndirməni həyata keçirməyi tələb edəndə, hansı ki bu iki tip informasiyanı seçə bilmir, yeni uçot siyasətini tətbiq etmək və yaxud əvvəlki müddətdə buraxılan səhvlərin düzəldilməsi mümkün olmur.

58. Yeni uçot siyasətinin keçmiş hesabat dövrünə tətbiq edilməsi və ya keçmiş dövrə aid səhvlərin düzəldilməsi zamanı nə keçmiş hesabat dövründə tanınmış, qiymətləndirilmiş və ya açıqlanmış məbləğlərin qiymətləndirilməsi üçün, nə də müəssisə rəhbərliyinin məqsədlərinin nə olduğu barədə fərziyyələrin irəli sürülməsi üçün heç bir sonradan əldə edilmiş məlumatdan istifadə etmək olmaz. Məsələn, əgər təşkilat dövlət binasının investisiya mülkiyyəti kimi təsnifləşdirilməsi (bina əvvəl Torpaq, tikili və avadanlıqlar kimi təsnifləşdirilmişdir) ilə bağlı ötən dövrün səhvini düzəldən zaman həmin dövr üçün təsnifləşdirmə metoduna dəyişikliklər etmir (əgər gələcəkdə təsərrüfat subyekti bu binadan ofis kimi istifadə etməyi qərara alarsa). Əlavə olaraq təşkilat "Qiymətləndirilmiş Öhdəliklər, Şərti Öhdəliklər və Şərti Aktivlər" adlı İctimai Sektor üçün 19N^o-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı əsasında hökumətin fəaliyyəti nəticəsində yaranan çirklənmənin təmizlənməsi üçün vəsaitin təmin edilməsi üzrə öhdəliklərin hesablanması ilə bağlı ötən dövrün səhvini düzəldən zaman ötən dövr üzrə maliyyə hesabatının nəşr edilməsi səlahiyyəti verildikdən sonra əldə olunan təchizat gəmisindən kifayət qədər böyük neft sızmasına dair məlumatı növbəti hesabat dövrü üçün nəzərə almır. Keçmiş hesabat dövrləri üçün təqdim olunan müqayisəli məlumatın üzərində düzəlişlər aparılan zaman, zəruri qiymətlərin adətən tələb olunması faktı müqayisəli informasiyanın etibarlı uyğunlaşdırılmasına və düzəlişlərinə mane olmur.

Qüvvəyə minmə tarixi

59. Təşkilat bu Standartı 1 Yanvar 2008-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatları üçün tətbiq etməlidir. Daha erkən tətbiq etmə təşviq edilir. Əgər təşkilat bu Standartı 1 Yanvar 2008-ci il tarixdən əvvəl

başlayan dövr üzrə tətbiq edirsə, bu faktı açıqlamaladır.

59A. Standartın 9, 11 və 14-cü maddələrinə 2010-cu ilin yanvar buraxılışı olan "İPSAS-ların təkmilləşdirilməsi" nə dair sənədə əsasən dəyişikliklər edilmişdir. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2012-ci il tarixi və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Daha erkən tətbiq olunma təşviq olunur. Təşkilat dəyişiklikləri 1 yanvar 2012-ci il tarixindən əvvəlki dövrlərə tətbiq edərsə, bu faktı açıqlamaladır.

60. Təşkilat bu qüvvəyə minmə tarixindən sonrakı maliyyə hesabatı məqsədləri üçün İSMUBS 33-də verilmiş mühasibatın hesablama metodunu qəbul etdikdə, bu Standart hesablama metodunun qəbul edilmə tarixini və ya bu tarixdən sonrakı dövrlərini əhatə edən təşkilatın illik maliyyə hesabatlarına tətbiq olunur.

60A. 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş İSMUBS 33 sayəsində 60-cı maddəyə düzəliş edildi. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2017 tarixindən sonra başlayan dövrlər üçün maliyyə hesabatlarında tətbiq etməlidir. Erkən tətbiqetməyə icazə verilir. Əgər təşkilat İSMUBS 33-ü 1 yanvar 2017-dən öncə tətbiq edirsə, o bu dəyişiklikləri də eyni dövrdə tətbiq etməlidir.

İPSAS 3 (2000) qüvvədən düşməsi

Bu Standart 2000-ci il buraxılış "Hesabat dövrü üzrə xalis mənfəət/zərər, fundamental səhvlər və uçot siyasətində dəyişikliklər" adlı 3№-li IPSAS-standartın həyata keçirilməsinə dair təlimat

İzahlar və Şərhlər

Bu təlimat İctimai Sektor üçün 3 №li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının bir hissəsi deyil, yalnız onu müşayiət edir.

Səhvlərin retrospektiv qaydada yenidən təqdim edilməsi

Təlimat №1. 20X2-ci il ərzində təşkilat mənfəət vergisindən gəlirin səhv olduğunu aşkar etmişdir. 20X1-ci ildə tanınan 6500 pul vahidi məbləğində mənfəət vergisi, səhvən 20X1-ci ildən çıxarılıb və 20X2-ci gəlir kimi tanınıb.

Təlimat №2. Təşkilatın 20X2-ci il üzrə mühasibat uçotu kitabı 60,000 pul vahidi məbləğində vergi daxilolmalarını (o cümlədən açılış balansında tanınan 6,500 pul vahidi məbləğində vergi) və 86,500 pul vahidi məbləğində xərclər göstərir.

Təlimat №3. 20X1-ci ildə təşkilat bildirmişdir ki:

Pul Vahidi	
Vergi daxilolmaları	34,000
İstehlakçılardan yığımlar	3,000
Digər əməliyyat gəliri	<u>30,000</u>
Ümumi gəlir	67,000

Xærclær
Mænfæt

(60,000)
7,000

Təlimat №4. 20X1-ci ilin açılmış yığılmış mənfəəti 20,000 pul vahidi, və son yığılmış mənfəəti 27,000 pul vahidi idi.

Təlimat №5. Təşkilatın digər gəlir və xərcləri yoxdur.

Təlimat №6. Təşkilat hər yerdə 5,000 pul vahidi məbləğində ödənilmiş kapitalı vardır və o yığılmış mənfəətdən başqa xalis aktivlər/ kapitalın heç bir digər tərkib hissəsinə malik olmamışdır.

İctimai Sektor Təşkilatının Maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatı

	20X2	(yenidən təsdiq edilmiş) 20X1
	Pul vahidi	Pul vahidi
Vergi daxilolmaları	53,500	40,500
İstehlakçılardan yığımlar	4,000	3,000
Digər əməliyyat gəliri	<u>40,000</u>	<u>30,000</u>
Ümumi gəlir	97,500	73,500
Xərclər	<u>(86,500)</u>	<u>(60,000)</u>
Mənfəət	11,000	13,500

X adlı İctimai Sektor təşkilatının kapitalındakı dəyişikliklər haqqında hesabatı

	Ödənilmiş kapital	Yığılmış kapital	Ümumi
	Pul vahidi	Pul vahidi	Pul vahidi
31 dekabr 20X0-ci ildə balans	5,000	20,000	15,000
31 dekabr 20X0-ci ildə bitən hesabat ili üçün, 20X1-ci ildə yenidən hesablanan mənfəət	5,000	33,500	38,500
31 dekabr 20X2-ci ildə bitən hesabat ili üçün mənfəət		11,000	11,000
31 dekabr 20X2-ci ildə balans	5,000	44,500	49,500

Qeydlərdən çıxarışlar

6,500 pul vahidi məbləğində vergi daxilolmaları 20X1-ci ilin maliyyə hesabatlarından səhvən çıxarılmışdır. 20X1-ci ilin maliyyə hesabatları bu səhvi düzəltmək üçün yenidən hesablanmışdır. Həmin maliyyə hesabatları ilə bağlı yenidən hesablanmanın nəticəsi aşağıda cəmləşdirilib. 20X2-ci ildə heç bir nəticə yoxdur.

	20X1-ci ilə təsir
	Pul vahidi
Gəlirlərin artımı	<u>6,500</u>
Mənfəətin artımı	6,500

Debitorların artımı	6,500
Xalis aktivlər/kapitalda artım	6,500

Uçot siyasətində retrospektiv qaydada tətbiqetmə ilə dəyişiklik

IG7. 20X2-ci il ərzində təşkilat, tikilən su elektrik stansiyasının alınmasına birbaşa aidiyyəti olan borclar üzrə məsrəflərin təmizlənməsi üçün öz uçot siyasətini dəyişdirmişdir.

Əvvəlki dövrlərdə təşkilat belə xərcləri kapitala çevirmişdi. İndi isə təşkilat onları kapitallaşdırmaq yerinə xərcləməyə qərar verib. Rəhbərlik qərar verir ki yeni siyasət daha üstündür, çünki bu maliyyə xərclərinin daha şəffaf yanaşması ilə nəticələnir və yerli sənaye praktikası ilə uyğundur. Bu isə maliyyə hesabatlarını daha müqayisə edə bilən edir.

Təlimat №8. Təşkilat 20X1-ci il ərzində tətbiq edilən 2,600 pul vahidi məbləğində və 20X1-ci ildən əvvəl dövrlərdəki 5,200 pul vahidi məbləğində olan borclar üzrə məsrəfləri kapitala çevirmişdir. Enerji stansiyası ilə bağlı əvvəlki illərdə tətbiq edilən borclar üzrə məsrəflər kapitala çevrilmişdir.

Təlimat №9. 20X2-ci il üzrə mühasibat sənədləri 30,000 pul vahidi məbləğində faizlərdən əvvəl mənfəət və 3,000 pul vahidi (yalnız 20X2-ci ilə aid olan) məbləğində faizlərin ödənilməsi üçün xərcləri göstərir.

Təlimat №10. Təşkilat enerji stansiyasının amortizasiyasını onun hələdə istifadə olunmamasına görə tanımayıb.

Təlimat №11. 20X1-ci ildə təkilat birdirmişdirki:

	Pul vahidi
Faizin tutulmasından əvvəl mənfəət	18,000
Faizlərin ödənilməsi üçün xərclər	-
Mənfəət	<u>18,000</u>

Təlimat №12. 20X1-ci ildə açılmış yığılmış mənfəətlər 20,000 pul vahidi və bağlanmış yığılmış mənfəətlər isə 38,000 pul vahidi məbləğində olmuşdur.

Təlimat №13. Təşkilat hər münasibətlərdə 10,000 pul vahidi məbləğində ödənilmiş kapitalı vardır və o yığılmış mənfəətdən başqa xalis aktivlər/ kapitalın heç bir digər tərkib hissəsinə malik olmamışdır.

İctimai Sektor Təşkilatının Maliyyə fəaliyyəti haqqında hesabatı

	20X2	(yenidən hesablanmış) 20X1
	Pul vahidi	Pul vahidi
Faizin tutulmasından əvvəl mənfəət	30,000	18,000
Faizlərin ödənilməsi üçün xərclər	(3,000)	(2,600)
Mənfəət	27,000	15,400

İctimai Sektor təşkilatının xalis aktivlər/kapitalındakı dəyişikliklər haqqında

hesabatı

	Ödənilmiş kapital Pul vahidi	(yeni-dən hesablanmış)	Ümumi Pul vahidi
		Yığılmış kapital Pul vahidi	
Əvvəl bildirilən 31 dekabr 20X0-ci ildə balans	10,000	20,000	30,000
Faizin kapitala çevrilməsi ilə əlaqədar uçot siyasətində dəyişiklik (Qeyd 1)		(5,200)	5,200
31 dekabr 20X0-ci ildə yeni-dən hesablanmış balans	10,000	14,800	24,800
31 dekabr 20X1-ci ildə bitən il üçün mənfəət (yeni-dən hesablanmış)		15,400	15,400
31 dekabr 20X1-ci ildə balans	10,000	30,200	40,200
31 dekabr 20X2-ci ildə bitən il üçün mənfəət		27,000	27,000
31 dekabr 20X2-ci ildə bağlanmış	10,000	57,200	67,200

Qeydlərdən çıxarışlar

20X2-ci ildə təşkilat su elektrik stansiyasına aid olan borclar üzrə məsrəflərin təmizlənməsi üçün öz uçot siyasətini dəyişdirmişdir. Əvvəllər təşkilat öz xərclərini kapitala çevirirdi. İndi isə onlar xərclər kimi siliniblər. Rəhbərlik qərar verir ki, yeni siyasət düzgün və daha da münasib məlumatlar verəcək, çünki bu maliyyə xərclərinin daha şəffaf yanaşması ilə nəticələnir və yerli sənayə praktikası ilə uyğundur. Bu isə maliyyə hesabatlarını daha müqayisə oluna bilən edir. Uçot siyasətindəki bu dəyişiklik retrospektiv qaydada uçota alınmışdır və 20X1-ci il üzrə maliyyə hesabatlarının müqayisəli cədvəlləri yeni-dən təsdiq olunmuşdur. 20X1-ci il ilə bağlı dəyişikliyin nəticəsi aşağıdakı cədvəldə göstərilmişdir. 20X1-ci il üzrə açılmış yığılmış mənfəət 5,200 pul vahidi azaldılmışdır. Bu məbləğ 20X1-ci ilə aid olan düzəldilmiş məbləğdir.

20X1-ci ilə təsir	Pul vahidi
Faizlərin ödənilməsi üçün xərclərin (artımı)	(2,600)
Mənfəətin (azalması)	(2,600)
20X1-ci ildən əvvəlki dövrlərə təsir	
Mənfəətin (azalması)	<u>(5,200)</u>
Tikinti ərzində və yığılmış mənfəətdə aktivlərin azalması	(7,800)

Uçot siyasətindəki dəyişikliyin retrospektiv tətbiqi qeyri-mümkün olduğunda prospektiv tətbiq

Təlimat №14. 20X2-ci il ərzində təşkilat daha çox tam tərkib hissələr yanaşmanı tətbiq etmək üçün və yenidən qiymətləndirmə modelini qəbul edərək öz uçot siyasətini torpaq, tikili və avadanlığın amortizasiyası üçün dəyişmişdir.

Təlimat №15. 20X2-ci ildən əvvəlki illərdə təşkilatın aktiv qeydləri tərkib hissələri yanaşmasını tam tətbiq etmək üçün kifayət qədər ətraflı deyil. 20X1-ci ilin sonunda rəhbərlik mühəndis tədqiqatını istifadəyə vermişdir. Bu saxlanılan tərkib hissələr barədə və 20X2-ci ilin əvvəlində onların ədalətli dəyəri, istifadə müddəti, hesablanan qalıq dəyəri və amortizasiya olunan dəyəri barədə məlumat verir. Lakin, tədqiqat əvvəllər fərdi qaydada uçota alınmayan tərkib hissələrinin dəyərini düzgün qiymətləndirmək üçün lazımı əsas yaratmamışdır və tədqiqatdan əvvəlki qeydlər bu məlumatın yenidən hazırlanmasını təmin etməmişdir.

Təlimat №16. Rəhbərlik uçot dəyişikliyin hər iki aspektlərini necə uçota almağı nəzərdən keçirib. Onlar müəyyənləşdirmiş ki, retrospektiv qaydada bütöv tərkib hissələri yanaşmasına dəyişikliyi və ya 20X2-ci ilin başlanmasından əvvəl istənilən tarixdə bu dəyişikliyi prospektiv qaydada uçota almaq qeyri-mümkündür. Həmçinin, dəyər modelindən yenidən qiymətləndirmə modelinə keçmə prospektiv qaydada uçota alınmalıdır. Bu səbəbdən, rəhbərlik qərar vermişdir ki, onlar 20X2-ci ilin əvvəlindən təşkilatın yeni siyasətini prospektiv qaydada tətbiq etməlidirlər.

Təlimat №17. Əlavə məlumat:

	Pul vahidi
Torpaq, tikili və avadanlıq	
Dəyər	25,000
Amortizasiya	<u>(14,000)</u>
Balans dəyəri	11,000
20X2-ci il üzrə prospektiv amortizasiya xərci (köhnə prinsip)	1,500
Mühəndis tədqiqatının bəzi nəticələri	
Qiymətin müəyyənləşməsi	17,000
Hesablanan qalıq dəyəri	3,000
Qalan aktivlərin orta istifadə müddəti (illər)	7
Torpaq, tikili və avadanlığın 20X2- il üzrə amortizasiya xərci (yeni prinsip)	2,000

Qeydlərdən çıxarışlar

1. 20X2-ci ilin əvvəlindən təşkilat daha çox tam tərkib hissələr yanaşmanı tətbiq etmək üçün və yenidən qiymətləndirmə modelini qəbul edərək öz uçot siyasətini torpaq, tikili və avadanlığın amortizasiyası üçün dəyişmişdir. Təşkilat hesab edir ki, bu siyasət etibarlı və münasib məlumat verir, çünki daha doğrusu bu torpaq, tikili və avadanlığın tərkib hissələri ilə bağlıdır və müasir qiymətlər əsasında. Siyasət 20X2-ci ilin əvvəlindən prospektiv qaydada tətbiq edilir, çünki siyasətin tətbiq edilməsinin nəticələrini həm retrospektiv və

prospektiv qaydada daha tez hayata ke irmak qeyri-mUmKUn idi. Buna gbra, yeni siyasatin qabul olunmas1 ke miŞ dbvrlara hebir tasiri etmayib. Cari ila tasir (a) torpaq, tikili va avadanllgm balans dayarini ilin awalinda 6,000 pul vahidi mablaginda art1rmaq, (b) ilin awalinda 6,000 pul vahidi mablaginda yenidan qiymatlandirma ehtiyat1 yaratmaq, va (c) amortizasiya xarcini 500 pul vahidi mablaginda art1rmaqdan ibaratdir.

